

Modern Methods of Teaching English Language Vocabulary

Matyukha Halyna Vasyliivna,
Doctor of Philosophy, Associate Professor,
Dolodarova Iryna Mykolaivna, Linnik Alla Serhiivna,
Students of Melitopol State Teachers' Training University
named after Bohdan Khmelnytsky

Abstract: The article deals with the modern methods of teaching English language vocabulary. The aim of the work is to study the variety of methods of learning vocabulary of the English language. Special attention is devoted to the peculiarities of the use of each of the methods and its appropriateness. The authors confirmed the reasonability of applying a wide range of teaching methods at a lesson.

Keywords: word, vocabulary, language, communication, method, education, pupil, educational process.

Сучасні методи навчання лексики англійської мови

Матюха Г.В.,
доцент, канд. пед. наук,
Долодарова І.М, Ліннік А.С.,
студентки,
Мелітопольський державний педагогічний
Університет імені Богдана Хмельницького

Анотація: Стаття присвячена дослідженню сучасних методів навчання лексики англійської мови. Метою роботи є дослідження якомога більшої кількості методів навчання лексики англійської мови. Особлива увага приділяється особливостям використання кожного із зазначених методів та його доцільності. Автори ствердили думку щодо доцільності застосування широкого спектру методів навчання на уроці.

Ключові слова: слово, лексика, мова, спілкування, метод, навчання, учень, навчальний процес.

Постановка проблеми. Лексичний словник людини – це її знання значень слів. Його вважають одним з найбільш важливих і ключових факторів у навчанні читання, продукування іншомовних висловлювань, сприймання інформації на слух та розуміння іншомовного мовлення інших.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що словник є обов'язковим у процесі оволодіння мовою, життєво необхідним для передачі суті інформації через значення слів. Тому навчання іншомовної лексики науковці [2-4] вважають важливим компонентом змісту навчання мови, гідним витрати певних зусиль. Для того, щоб учні оволоділи вміннями аудіювання, говоріння, читання і писемного мовлення, вчителю необхідно допомогти їм розширити їх іншомовний словник і збагатити його якомога більшою кількістю лексичних одиниць різних стилів і сфер спілкування.

Відтак, навчання лексики в курсі вивчення будь-якої мови є важливим і необхідним, а формування лексичних навичок спілкування іноземною мовою – метою навчання лексики цієї мови. Обмежений словниковий склад людини призводить до помилкового розуміння отриманої інформації, відволікає від змісту і суті друкованого чи аудіо тексту, перешкоджає або порушує процес комунікації.

Останнім часом вітчизняні й зарубіжні методисти [2-4] приділяють багато уваги навчанню лексики, пошуку найбільш ефективних шляхів її опанування, використовуючи різні засоби і джерела.

Рекомендації щодо того, яким чином вивчати лексику, включають набагато більшу кількість порад, ніж просто знаходження цих слів у словниках, здогадку про їх значення за контекстом та складання речень з цими словами. Вчені зазначають, що для успішного використання людиною власного словникового запасу не лише в навчанні, але й загалом у житті, учнів необхідно забезпечити багатим словником і міцними лексичними навичками їх використання у будь-яких життєвих ситуаціях.

Загально відомим є той факт, що участь людини в сучасних складних соціальних і економічних сферах людської діяльності та світові досягнення в науці та практиці впливають на рівень оволодіння людиною мовою, зокрема на її словниковий запас. Знання якомога більшої кількості значень слів безпосередньо

впливає на кількість і якість зрозумілої інформації. Згідно з даними твердженнями доходимо висновку, що словник людини контролює розуміння нею прочитаного і прочитаного.

У світлі вищесказаного слід зазначити, що для того, щоб покращити розуміння наданої інформації, слід не лише навчати учнів нової лексики, але й розширювати кількість значень слів, які вже відомі.

Метою нашої статті є дослідити якомога більшу кількість методів навчання школярів значень лексики англійської мови та формування на основі цих знань лексичних навичок говоріння, читання, аудіювання та писемного мовлення. З проаналізованих методів вибрати ті, що є найбільш ефективними на сьогодні у вивченні значень слів англійської мови та оперуванні ними під час англійської комунікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті сучасної парадигми наукових досліджень з проблеми формування іншомовного словника школярів навчання лексики іноземної мови здійснюється на основі дидактичних і методичних принципів. Провідними з них є принципи тематичності, наочності, семантичної і словотворчої цінності, сполучуваності слів, їх стилістичної необмеженості, багатозначності, здатності бути «ядром» для утворення словосполучень, ідіом тощо, науковості, міцності свідомості в опануванні лексичними знаннями і навичками [2, с. 249].

На наш погляд, щоб бути дійсно ефективним, навчальний процес з англійської мови має не лише спиратися на зазначені принципи, але й враховувати інтереси й потреби школярів. Так, наприклад, слова, які їм необхідні упродовж звичайного шкільного дня, під час відвідування інших виховних закладів (спортивних клубів, шкіл мистецтв тощо), відвідування магазинів, користування транспортними засобами та ін. З іншого боку, загальноосвітні навчальні заклади працюють за єдиною затвердженою програмою і певними підручниками англійської мови, затвердженими або рекомендованими Міністерством освіти і науки України.

У світлі нового Закону України «Про освіту» (від 05.09.2017 року № 2145-VIII) [1], творчим і відповідальним вчителям буде надано академічну свободу у підготовці авторських навчальних програм, виборі власноруч підручників, методів, стратегій навчання тощо. Отже, вчителі отримують можливість використовувати необхідні, на їх думку, навчальні матеріали додатково до обраного ними

підручника. Ми переконані, що організоване таким чином навчання англійської мови з урахуванням запитів й інтересів учнів – з одного боку, і творчим підходом учителя до підбору додаткових лексичних одиниць до основних – з іншого, надасть можливість школярам підтримувати спілкування англійською мовою в будь-якій побутовій і навчальній ситуації.

Зробимо спробу проаналізувати сучасні методи навчання лексики. Найпростішим шляхом ознайомлення зі словом, на нашу думку, є знаходження його значення у словнику. Але трудність такої роботи полягає у тому, що словники надають всі можливі значення слова і виникає проблема – як обрати одне, відповідне змісту тексту. Багато хто з учнів, полегшуючи свою участь, звертаються до сучасних технічних приладь і за допомогою «перекладачів» швидко і без зусиль перекладають словосполучення, речення і навіть цілий текст. Чи є така робота корисною? Звичайно ні. По-перше, знання необхідного значення слова залишається на папері, а не в пам'яті школяра, по-друге, учні стають залежними від такого способу «набуття знань», в результаті чого не мають змоги адекватно використовувати певні лексичні одиниці в мовленні.

Проте, відмовлятися від пошукової роботи учнів і знаходження значень слів у двомовних словниках недоцільно. Така робота є корисною, адже вимагає від школяра аналізу всіх наданих значень лексичної одиниці і відбору необхідного за контекстом. Більше того, учні старшого етапу мають володіти навичками самостійного одномовного опанування лексики англійської мови. В цьому випадку корисними будуть тлумачні англо-англійські словники. Справа в тому, що різні мови рідко мають стовідсотково відповідні одне одному еквіваленти, тому ознайомлення з поясненням значення англійського слова англійською надасть учням більшу допомогу в його розумінні, ніж звичайний переклад у двомовному словнику. Крім того, в тлумаченні нового слова також можуть зустрічатися невідомі учневі слова, які вимагатимуть подальшої самостійної пошукової діяльності або здогадки за контекстом. У будь-якому випадку, така робота на уроці сприяє розвитку мислення школярів, їх уяви.

Наступний крок у навчанні лексики англійської мови – це розуміння її значення з контексту. Саме контекст краще за все інше допомагає вивчаючим запам'ятовувати значення слів без особливих зусиль. Молодшим школярам можна супроводжувати текст-контекст наочною, для учнів основної і старшої шкіл більш ефективним буде використання відео матеріалів і текстів для читання.

Методисти [2-4] радять спочатку надати можливість учням самостійно здогадатися про значення слів із контексту, і лише потім надати їм відповідне значення, або запропонувати самостійно знайти це значення у словниках, про що йшлося вище. Але на цьому зупинятися не слід. Необхідно надати учням ще завдання з впізнавання цих самих слів у новому, але схожому контексті. Нарешті, треба запропонувати учням використати нові слова у власному мовленні, в усній чи письмовій формі.

Таким чином, маємо класичну схему навчання лексики, що передбачає три етапи: демонстрація (ознайомлення з контекстом і здогадка про значення, ознайомлення з вимовою (читанням) слова і формою його правопису, визначення граматичних ознак цього слова (утворення різних форм дієслова, множини іменників, ступенів порівняння прикметників тощо) – етап набуття лексичних знань; тренування (виконання великої кількості вправ із застосування вищезначених знань) – етап формування лексичних навичок, практика у використанні (використання нової лексики у різних видах англомовної мовленнєвої діяльності) – етап розвитку лексичних умінь [2, с. 249].

А що робити, якщо учні – діти початкової школи, які не вміють ні читати, ні писати англійською і ще не розуміються на значенні слів. Зарубіжні [3-4] та вітчизняні [2] методисти радять використовувати ігрові й фізичні вправи, як-от: TPR (Total Physical Response), коли усвідомлення значення відбувається без інструкцій, а за допомогою рухів, дій тощо. Як стверджує автор цієї методики [3, с.3], це не легкий, проте дуже дієвий метод навчання.

Безумовно ефективним як на початковому етапі, так і в основній школі є метод використання так званих «labels» [3, с.5], надписів на всіх оточуючих учнів предметах під час спілкування в межах певної теми. Ці етикетки допомагають учням дуже швидко оволодіти великою кількістю лексичних одиниць, сприяють їх запам'ятовуванню, адже надають наочні образи. Проте в умовах проведення уроків у класних кімнатах такими етикетками можна позначати лише меблі та обладнання кімнати. Але, вчителям не слід відмовлятися від цього методу. «Labels» можна використовувати на картинках, пов'язаних зі сферою спілкування. Саме таким чином розроблені деякі підручники для початківців, словники в картинках для маленьких та інші навчальні посібники.

На наш погляд, «labels» є корисними для дітей і не потребують багато зусиль для розробки. Все, що вчителю потрібно, – це папір і маркер. Окрім карти-

нок вчителю слід використовувати макети, іграшки, схеми, постери, які не тільки допоможуть у вивченні окремих слів, але й зацікавлять і вмотивують учнів до вивчення нового матеріалу і виконання завдань. Іноді звичайний постер, що прикріплюється в класній кімнаті і містить перелік слів, необхідних для висловлювання власного ставлення учнів до певної проблеми, допомагає учням добре засвоїти їх, а учителю не витратити зайвий час для їх пояснення.

Ще один метод навчання лексики заслуговує на увагу вчителів. Це – навчання нової лексики за допомогою граматики англійської мови. Чи варто згадувати про граматику? Так, адже лексика не існує ізольовано від інших аспектів мови – фонетики і граматики. Відмова від правил співіснування слів у реченні для передачі певного смислу, нехтування здатністю слів утворювати інші слова за допомогою префіксів, суфіксів та закінчень, неврахування здатності слів поєднуватися з якомога більшою кількістю інших слів не призведе до використання слів у процесі комунікації англійською, а лише до накопичування окремих слів в пам'яті людини. І, навпаки, застосування граматичних правил утворення нових слів із вже знайомих за допомогою префіксів, суфіксів і закінчень полегшує процес навчання і семантизації новоутворених слів, їх використання у різних видах мовленнєвої діяльності.

Наступний приклад являє собою дуже цікавий й ефективний метод навчання, коли учні навіть не усвідомлюють, що оволодівають великою кількістю нової лексики без зусиль. Йдеться про використання вчителем протягом уроку великої кількості синонімів для схвалення діяльності учнів, заохочення до певного виду діяльності, висловлювання певних вражень чи думок, опису вчинків і дій тощо. Школярі сприймають ці лексичні одиниці у контексті змісту уроку і перекладу та пояснень не потребують, адже із ситуації і так все зрозуміло. Постійне використання вчителем різноманітних слів мотивує учнів до забарвлення їх власного мовлення цими лексичними одиницями. Відтак, пасивна лексика, використана вчителем, стає надбанням учнів і переходить до їх активного словника. Основним завданням учителя є багаторазове повторення нових слів для кращого запам'ятовування учнями їх вимови і значення відповідно ситуації мовлення.

Загалом проведене дослідження дає можливість стверджувати, що лексика є невід'ємною частиною вивчення мови. Але слід зазначити, що вчителю не завжди є доцільним фокусувати увагу учнів лише на її вивченні. Метою вчи-

теля є навчити школярів вільно використовувати лексику під час продукування власних висловлювань. Корисними для досягнення цієї мети, на нашу думку, будуть завдання, які стосуються читання тексту з подальшим обговоренням прочитаного. Методика роботи над текстом для читання передбачає зняття труднощів конкретного тексту, зокрема лексичних. Вчитель обирає речення з тексту з новими лексичними одиницями і пропонує учням надати еквівалент рідною мовою. Якщо учні зазнають труднощів, то доречним в цьому випадку буде пояснення вчителем незнайомих слів за допомогою синонімів і антонімів – ще один метод збагачення словника учнів. Не менш дієвими будуть вправи на визначення відповідності нової лексики тлумаченню англійською мовою – так звані вправи на «Match the columns and find the proper definition of the word» або знаходження відповідного до змісту речення слова «Fill in the blank with the proper word».

Контрольними вправами з перевірки засвоєних учнями лексичних знань можуть слугувати завдання зі складання ними кросвордів для інших учнів, їх розгадування, виконання словникових ребусів та пазлів різної складності. Але найбільш корисними, виходячи з формулювання мети навчання іноземної мови, будуть завдання з використання лексики в мовленні учнів як в усній, так і письмовій формах. Найбільш ефективними завданнями цього етапу навчання є мовленнєві ситуації, максимально наближені до реальних. Також не слід забувати про переваги ігрових і фізичних методів навчання, адже жоден методист не заперечує той факт, що дані методи є досить дієвими під час вивчення нових лексичних одиниць, особливо серед дітей початкової школи. Так, вони сприяють розвитку інтересу до вивчення іноземної мови, активному мисленню та розширенню творчих здібностей під час виконання завдань, швидкому запам'ятовуванню матеріалу уроку, взаємодіючи один з одним або з групою дітей тощо.

Висновки. У ході дослідження були проаналізовані лише деякі методи навчання лексики іноземної мови. Проте, виконаний аналіз доводить, що робота з опанування учнями лексичними одиницями і збагачення словникового запасу іноземної мови є обов'язковою і невід'ємною частиною навчального процесу. Дослідження переконало, що застосування широкого спектру методів навчання робить урок більш жвавим, цікавим й ефективним, а добирати ці методи слід відповідно до складності самого слова, рівня мовленнєвого розвитку учнів, етапу навчання тощо.

Список літератури:

1. The Art of Teaching Vocabulary: 27 How-to Guides, Lesson Ideas and Activities How to Make Vocabulary Exciting / <https://store.busyteacher.org/products/vocabulary-teaching-art>.
2. Teaching vocabulary / <https://www.pinterest.com/judyhelton/teaching-vocabulary>.
3. Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 року № 2145-VIII) / http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T172145.html.
4. Мартинова Р.Ю. Цілісна загально дидактична модель змісту навчання іноземних мов: [Монографія] / Р.Ю. Мартинова. – К.: Вища шк., 2004. – 454 с.